

LİBYA'DA ULUSAL MUTABAKAT HÜKÜMETİ: KARARLILIK VE MEYDAN OKUMALAR

MURAT ASLAN

SETA | PERSPEKTİF

HAZİRAN 2020 · SAYI 284

- Libya'daki çatışmaların arka planı nedir?
- Türkiye'nin Libya'da stratejik hedefi nedir?
- Libya'ya yönelik muhtemel senaryolar nasıl şekillenebilir?

LİBYA'DAKİ ÇATIŞMALARIN ARKA PLANI

Libya, 2011 devriminden bu yana barış ve istikrara ulaşmak için mücadelesini sürdürmektedir. Libya'da söz konusu çabalara; Kaddafi'den kalan kötü miras, sosyal yapıdan ve siyasi karmaşadan kaynaklanan hassasiyet, kurumsallaşamamış devlet mekanizması ve dış müdahaleler gibi dinamikler meydan okumaktadır. Ülke içinde uzlaşma ve siyasi sürecin başlatılması istikametinde bir ümit yeşerdiğinde, son Hafter vakasında görüldüğü gibi, yapılan girişimler bir şekilde boşa çıkartılmakta, kargaşanın Libya'da kader olduğuna yönelik bir algı kendini hissettirmektedir. Hafter'in Kaddafi "tipinde" otoriter bir lider olma hevesi, Libya iç dinamikleri bir kenara bırakılırsa, üç dış etkene tesadüf etmiştir: Birincisi ve en belirgin olanı, Libya krizine birçok aktörün müdahil olmasına yol açan Doğu Akdeniz'deki enerji-politiğe ilişkin gelişmelerdir. İkinci husus Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) ittifakının Ortadoğu'da demokrasi inşası çabalarına ket vurma çabalarıdır. Nihayetinde Ortadoğu'da yeşerecek demokratik değerler belirtilen devletlerin otoriter rejimleri için tehdittir. Üçüncü konuya

Rusya'nın meşhur "sıcak denizlere inme" kapsamında Akdeniz'e sarkma niyetidir. İfade edilen üç etken de Türkiye'nin çıkarlarına ve Libya'nın meşru hükümeti olan Ulusal Mutabakat Hükümeti'nin (UMH) varlığına meydan okumaktadır.

Bahse konu meydan okumalar sonrası Libya ve Türkiye, ortak kaygılarından hareketle iki muhtıra imzalayarak iş birliğini somutlaştırmış ve belirtilen revizyonizme mukabelede bulunmak istemiştir. Bu muhtıralardan ilki, uluslararası hukuka ve devletlerin egemen haklarına uygun olarak, Akdeniz'de iki ülkenin karşılıklı kıyıları arasında münhasır ekonomik bölgenin sınırlandırılmasına ilişkindir. İkinci muhtıra, daha önce yapılmış anlaşmalar ışığında, güvenlik alanında yapılacak iş birliğini düzenlemektedir. Bu çerçevede Türkiye, Libya'da darbe teşebbüsünde bulunan Hafter'e karşı, meşru Libya hükümetine bağlı unsurlara eğitim, örgütlenme ve danışmanlık hizmetlerini kapsayan "güvenlik yardımı" misyonu başlatmıştır. Hafter'in unsurlarıysa Rusya, BAE, Suudi Arabistan, Fransa Yunanistan, Mısır ve Ürdün tarafından ağır silahlarla teçhiz edilmiş ve desteklenmiştir. İsrail ve Av-

MURAT ASLAN

1991'de Kara Harp Okulu'nun Yönetim Bölümü'nden mezun oldu. TSK bünyesinde muhtelif görevler aldı. Aynı dönem içinde ODTÜ Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde 2006-2010 arasında yüksek lisans, 2011-2017 arasında doktora eğitimini tamamladı. Akademik çalışmalar yapmak üzere TSK'dan -kendi isteğiyle- Şubat 2017'de emekli oldu. Başkent ve Hasan Kalyoncu üniversitelerinde siyaset ve uluslararası ilişkiler alanında muhtelif dersler vermeyi müteakip Hasan Kalyoncu Üniversitesi'nden kadro olarak öğretim üyesi oldu. Savunma ve güvenlik çalışmaları kapsamında güç kavramı, istihbarat ve propaganda kavram ve uygulamaları üzerinde yoğunlaştı. Halen Hasan Kalyoncu Üniversitesi öğretim üyeliği ile birlikte SETA Güvenlik Çalışmaları araştırmacısı olarak görev yapmaktadır.

rupa Birliği (AB) de söz konusu çabalara dolaylı destek sağlamıştır. Belirtilen tüm aktörlerin ortak çıkarları, meşru UMH'yi devirmek ve yerine Mısır'ın Sisi'sine benzer otoriter bir rejim tesis etmektir. Bu doğrultuda Libya'da yaşanan mücadele meşruluk ile gayri meşruluk arasındaki bir rekabet üzerine inşa edilmiştir.

Hafter'in Trablus'u ve UMH kontrolündeki diğer bölgeleri ele geçirmek üzere başlatmış olduğu saldırı Libya'daki meşruiyete yönelik açık bir meydan okumadır. Ancak ana motivasyonun belirtilen ülkelerin Doğu Akdeniz'deki çıkarlarına uygun koşulları hazırlamak olduğu aşıkardır. Bu kapsamda Hafter, BAE'nin sağladığı mali destekle Rus ve Sudanlı paralı milislerle çıkarına hizmet ettiği diğer ülkelerden askeri teçhizat elde edebilmiştir. Mısır ve Ürdün'ün Akabe limanları yabancı yardımların Hafter'e ulaştırılmasında ana ikmal noktası olmuş, Fransa Misrata şehri semalarında Mirage uçaklarıyla askeri mesaj vermiş ve BAE Hafter'e destek için Mısır'a savaş uçağı konuşlandırmıştır. Ayrıca belirtilen devletler resmi temaslarda bulunmuş, telefon görüşmesi yapmış ve Hafter *de facto* meşrulaştırma sürecine sokulmuştur. Bir askeri darbe örneği olan Libya'daki Hafter vakası sadece Libya ile ilgili olmayıp bölgesel vizyonu olan bir revizyonizm projesi haline gelmiştir. Bu nedenle Türkiye'nin destek sağladığı UMH'nin askeri başarıları; müdahil ülkelerin Hafter'i takviye etme çabalarını artırmış, Türkiye'nin Libya ve Doğu Akdeniz denkleminde dışlanması için UMH'nin devrilmesine yönelik girişimler yoğunlaşmıştır.

Hafter'in başlattığı 4 Nisan saldırısı, bahse konu stratejik amaçlara hizmet edecek şekilde, başlangıçta Trablus'un güney mahallelerine erişmiş, ülke nüfusunun üçte ikisinin Libya kuzey doğusunda dar sahil şeridinde sıkışmasına neden olmuştur. Hafter'in hızlıca ilerlemesine; Libya'daki silahlı grupların dağılık yapısı, bölge odaklı güç dağılımı ve hiyerarşiden yoksun örgütlenme zafiyeti neden olmuştur. Ayrıca Suudi "Vahabizm"inden esinlenmiş olan ve Suudi Arabistan'ın desteğini alan Selefî-Medhalilerin Hafter ile iş birliği yapması sonrasında onun Libya batısında yayılması kolaylaşmıştır. Örnek vermek gerekirse

Trablus'un güneyinde Hafter unsurlarının el atması ve Sirte'yi ele geçirmeleri Medhalilerin taraf değiştirmesinden kaynaklanmıştır. Ayrıca Mısır, Ürdün ve BAE'nin göndermiş olduğu zırhlı araçlarla BAE'nin Çin'den satın alarak (kimisini Ürdün üzerinden) Hafter'e tahsis ettiği silahlı insansız hava araçları Hafter unsurlarının temposunu artırmış, kullanılan hassas güdümlü mühimmat ilerleme koridorlarındaki UMH direncini kırmıştır.

Sahada askeri inisiyatifi elde etmiş olmanın verdiği güvenle Hafter, Libya'nın kalbi niteliğindeki Trablus'u ele geçirme aşamasına geçmiş, böylece Libya'nın güneyindekiler başta olmak üzere diğer bölge ve aşiretlerin otoritesine tabi olmasını istemiştir. Bu psikoloji, Hafter'i Moskova Zirvesi ve Berlin Konferansı'ndan herhangi bir belge imzalamadan ayrılmaya ve günler içinde elde edilecek bir zaferle uluslararası çabaları anlamsızlaştırmaya yöneltmiştir. Türkiye'nin izlediği danışmanlık stratejisi yoluyla Libya krizinde aktif rol alması sonrası Libya'nın meşru hükümetinin ve bölgesel askeri konseylerinin potansiyelleri ortaya çıkmış, böylece Hafter'e ve ona destek sağlayan ülkelere karşı koyulmuştur.

Hafter'e sağlanan dış desteğin niteliğinin dikkatlice ele alınması Libya'da çatışmaların seviyesini anlamak adına faydalı olacaktır. Hafter'e zırhlı personel taşıyıcıları, silahlı insansız hava araçları ve hassas mühimmatı, Pantsir (SA-22) hava savunma sistemi, farklı yelpazede mühimmat tipleri, hayat destek malzemeleri temin edilerek çatışmaların Hafter açısından sürdürülebilir kılınması sağlanmıştır. Aynı zamanda Fransız Hava Kuvvetlerinin, hava keşif faaliyetleri icra ettiği bilinmektedir. Diğer taraftan BAE'nin beş savaş uçağı Mısır'a konuşlandırılarak Türkiye'nin muhtemel müdahalelerine karşı tedbir alınmak istenmiştir. Rusya, aynı minvalde, sekiz Pantsir hava savunma sistemi ve bir elektronik harp aracının UMH tarafından tahrip edilmesi sonrası sekiz savaş uçağını Libya'ya göndermiştir.

BM'nin dikte ettiği silah ambargosuna rağmen Hafter'e verilen desteğin devamlılığının sağlanması için BAE, IL-76 tipi dev askeri kargo uçağıyla Mısır ve

Ürdün üzerinden ikmal uçuşları gerçekleştirmiştir. Söz konusu uçakların bir kısmı Libya'nın doğusundaki havaalanlarına ikmal ulaştırırken diğerleri Mısır'a inmiş, deniz veya kara yoluyla Libya'ya ulaştırılmıştır. İkmal uçuşlarının askeri malzemenin yanında Rus, Suriyeli (Esed yanlısı) veya Sudanlı paralı milisler taşıdığı da bilinmektedir. Nihayetinde Hafter'e verilen dış askeri desteğin, BM Güvenlik Konseyi tarafından alınan silah ambargosu kararına rağmen "hesaplanamaz" boyutlara ulaştığı görülmektedir.

Aynı dönemde, AB tarafından, Berlin Konferansı kararlarına uygun olarak 1 Nisan 2020'den itibaren Libya'ya uygulanan silah ambargosunu denetlemek üzere IRINA Operasyonu başlatılmıştır. Ancak IRINA Operasyonu'nda silah ambargosunu denetlemek bir yana Türkiye'den Libya'ya seyreden deniz araçlarının denetlenmesine odaklanılmıştır. Mısır'a ait liman, havaalanı ve kara hududu operasyon bölgesinin dışında kalması nedeniyle Hafter'e ulaştırılan paralı milis ve askeri malzeme üzerinde caydırıcı bir tedbir geliştirilmemiştir. Bu nedenle IRINA Operasyonu'nun Hafter'e yönelik icra edilmesi hususu soru işaretlerine neden olmuş, Malta hükümeti operasyonun icrasına yönelik kuşkular nedeniyle operasyondan çekileceğini açıklamıştır. Ambargo kararı ve bu kararın IRINA Operasyonu marifetiyle denetlenmesinin; BAE, Mısır, Rusya ve Fransa tarafından istismar edilmesi ve Doğu Akdeniz'deki enerji projelerinin önünün açılması istikametinde Sisi tarzında bir rejim inşası amacı nedeniyle UMH aleyhine haksız bir uygulama olduğu görülmektedir.

TÜRKİYE'NİN LİBYA STRATEJİSİ

Türkiye'nin stratejisi öncelikle, dikte edilen şartlar altında Hafter'e imtiyaz sağlayacak uzlaşma yerine, sorumluluğu Libya'nın güvenliğini sağlamak olan UMH'nin kapasitesinin artırılmasına odaklanmıştır. Böyle bir öncelik Libya'da devlet inşası gibi çok boyutlu bir süreçten ziyade güvenlik odaklı yardımı tercih etmektedir. Stratejinin ikinci ayağını, diğer aktörlerin Hafter'e verdiği desteğe mukabelede bulunmak oluşturmuştur. Stratejinin son unsuruysa çatışmaya

doğrudan taraf olmayan üçüncü tarafların gayretlerinin gözlemlenmesi olmuştur. Bu kapsamda "izle sonra tarafını seç" stratejisini takip eden ülkelerin girişimlerinin seyri dikkate alınmıştır. Diğer bir ifadeyle Libya'ya taraf veya üçüncü taraf olmuş ülkelerin tüm hal tarzları takip edilmiş, Libya'da esnek ve entegre bir yöntem benimsenerek askeri ve diplomatik girişimlerin karışımı uygulanmıştır.

Türk stratejisi, başlangıçta, Hafter Türkiye'yi düşman olarak ilan etmesine rağmen diplomatik etkiye dayandırılmıştır. Bu çerçevede Hafter'in agresif söylemlerine reaksiyon gösterilmemiş ancak BM kararlarına referans verilerek UMH'nin meşruiyetine vurgu yapılmıştır. Aynı dönemde terörizmle mücadele iddiasıyla UMH'yi devirmeyi amaçlayan Hafter'e karşı UMH'ye askeri destek verilmemiştir. Türkiye'nin askeri yardımı 5 Ocak 2020 tarihinde, diğer bir ifadeyle Hafter'in darbe teşebbüsünden yaklaşık 9 ay sonra başlatılmıştır. TBMM'ye sunulan tezkere Trablus'da konuşlu Harp Okulunun Hafter tarafından hedef alınması ve 30 silahsız öğrencinin içtima halindeyken şehit edilmesi sonrasında kabul edilmiştir. Tezkerenin kabul edilmesi sonrasında Cumhurbaşkanı Erdoğan tarafından, Türkiye'nin hedefinin "savaşmak" değil, "meşru hükümete destek vermek ve insani trajediyi önlemek" olduğu açıklanmıştır.

Türkiye'nin desteği, danışmanlık ekseninde şekillendirilmiş ve "korgeneral" rütbesinde bir subay liderliğinde askeri heyet Libya'ya koordinasyon ve danışmanlık yapması maksadıyla gönderilmiştir. Dolayısıyla Türk heyete muharip görev verilmediği, UMH kontrolündeki unsurlara danışmanlık ve koordinasyon yoluyla yardım sağlandığı görülmektedir. Bu çerçevede UMH unsurları, Hafter'i yenilgiye uğratmak maksadıyla; öncelikle planlama ve hazırlık safhasına tabi tutulmuş, sonrasında ateşkes ve uzlaşma çağrılarında olumlu yanıt vermeyen Hafter'in unsurlarına karşı daha koordineli askeri operasyonlar başlatılmıştır. Silahlı insansız hava araçlarının kullanılmaya başlamasıyla beraber UMH unsurları kapasitelerini gerçekleştirmeye başlamıştır. Özellikle UMH'nin Hafter'e ait üç SU-24 uçağını ve Çin yapımı insansız hava araçlarını düşürmesi

sonrasında askeri inisiyatif elde edilmiş ve UMH'nin taarruz safhası başlatılmıştır.

Askeri gelişmeler yanında, Türkiye, siyasi çözüme imkan tanıyan gelişmelere kayıtsız kalmamıştır. Bu çerçevede Türkiye, Rusya ile birlikte Moskova Zirvesi'ni düzenlemiş, etkin bir çözüm için Hafter ve UMH'yi buluşturmuştur. Böyle bir tutum, uzlaşma olasılığına karşı Hafter'e UMH nezdinde *de facto* meşruiyet sağlama riskini ön plana çıkartmıştır. Hafter, UMH'nin imza attığı taslak anlaşmaya itibar etmeden Moskova'dan ayrılmış, böylece Türkiye ve UMH tarafından katılan "meşruiyet" riski gerçekleşmiştir. Aynı dönemde Almanya'nın organize ettiği Berlin Konferansı, daha fazla aktörün katılımıyla kısa sürede toplanmıştır. Berlin Konferansı sonrasında bir deklarasyon ilan edilmesine rağmen Hafter, Moskova Zirvesi'nde olduğu gibi herhangi bir yükümlülük altına girmeden Berlin'den ayrılmıştır. Aynı süreçte, Berlin Konferansı kararlarına rağmen diğer ülkelerin Hafter'e desteğini artırması üzerine, Türkiye, UMH unsurlarını organize etme ve Hafter'i dengeleme çabalarına öncelik vermiştir. Nihayetinde siyasi ve askeri kararlılık gösteren UMH, başlattığı operasyonun ilk safhasında Libya kuzey doğusunda askeri üstünlüğü tesis etmiş, Hafter'i dengelemiş ve ilerleme sağlamıştır.

Libya krizi şiddetlenirken Türkiye'nin Libya angajmanına yönelik eleştiriler de olmuştur. Bu kapsamda Türkiye'nin BM silah ambargosunu deldiği iddiaları gündeme gelmiştir. BM'nin askeri malzeme satışına engellemeler içeren ambargo kararı, Türkiye'nin, NATO'da da doktriner olarak geçerliliği olan güvenlik yardımı faaliyetlerine hanel getirmemiştir. Nitekim NATO da Libya'nın meşru hükümeti UMH'ye askeri eğitim ve güvenlik sektörü reformu teklifinde bulunmuştur. Öte yandan ülke yönetimine halk adına el koyduğunu açıklayan Hafter, askeri darbe girişiminde bulunmuştur. Bu nedenle Hafter'e verilen destek bir askeri darbenin desteklenmesi şeklinde gelişirken Türkiye, Libya'da darbeye karşı BM tarafından tanınmış meşru hükümete destek vermektedir. Dolayısıyla Türkiye açısından herhangi bir hukuk ihlali söz konusu değildir.

ÇATIŞMANIN GELECEĞİ: MUHTEMEL SENARYOLAR

Libya'ya yönelik senaryolar, askeri ve siyasi dinamiklerle bağlıdır. Bu kapsamda Libya'nın geleceğine yönelik değerlendirmelerde dış lojistik destek, örgütlenme kapasitesi, askeri kabiliyetlerin sürdürülebilirliği şeklinde ifade edilebilecek dinamiklere yoğunlaşmak gerekmektedir. Söz konusu dinamikler Libya'da çatışan taraflara uyarlandığında, Hafter ve UMH'nin zafiyetleri kendini hissettirmekte ve dış askeri yardıma bağımlı oldukları anlaşılmaktadır. Diğer bir ifadeyle Libya'da askeri bir çözüm ancak dış müdahale çerçevesinde mümkün hale gelebilmektedir.

Türkiye'nin, belirtilen dinamikler ışığında UMH'ye desteği lojistik destek, örgütlenmeye yönelik teknik yardım, danışmanlık yoluyla tesis edilen güvenlik mimarisinin sağlamlaştırılması ekseninde şekillenmiştir. Öte yandan Hafter'in de kendisini destekleyen ülkelerden azımsanmayacak oranda lojistik destek temin ettiği, bu kapsamda hava gücü, mühimmat, karmaşık yapıda teçhizat ve askeri malzeme yardımı aldığını hatırlamak gerekmektedir. Her iki tarafa sağlanan desteğin niteliğine yönelik fark ise güdülen amaç ve sonuçların incelenmesine tabidir. Hafter'e sağlanan desteğin BAE, Suudi Arabistan, Mısır, Ürdün, Fransa ve Rusya tarafından halen sürdürülmekte olması onun darbe teşebbüsünde ısrarcı olmasına neden olmaktadır. Öte yandan UMH, sadece Türkiye'den meşru müdafaa ve iç güvenlik odaklı olmak üzere kısıtlı destek görmektedir. Dolayısıyla bir tarafın amacı darbe, diğer tarafın amacı meşruiyetini koruyarak BM'nin tanıdığı Libya Siyasi Antlaşması'nı devam ettirmektir.

Örgütlenme kapasitesi şeklinde ifade edilen ikinci dinamiği; personel temini, yerel unsurların aidiyet hissi, komuta ve kontrol bağlantıları şeklinde ele almak mümkün görünmektedir. Bu kapsamda Hafter milislerinin kuvvet yapısı dikkate alındığında herhangi bir bütünlüğün olmadığı, farklı amaçları olan grupların bir araya gelmiş olduğu ifade edilebilir. Bu nedenle Hafter için Rus ve Sudanlı paralı askerlerin varlığı hayati önem taşımaktadır. Bu unsurların ancak BAE tarafından ödeme yapıldığı takdirde Hafter'e destek ola-

bileceği görülmektedir. UMH açısından durum farklı bir manzarayı gündeme taşımaktadır. UMH unsurları 2011 devriminin ruhuyla oluşturulmuş şehir/bölge askeri konseyleri nüve alınarak teşkilatlandırılmıştır. Diğer bir ifadeyle UMH, devrimi temsil etmektedir. Hafter ise 2011 devrimine katılmamıştır. Bu nedenle silahlı gruplar nezdinde kalıcı bir cazibeye sahip değildir. Belirtilen koşullar altında, Türkiye'nin UMH'ye sağladığı destek sonrasında, UMH, Hafter'e göre daha inanılır argümanlarla örgütlenme kapasitesini güçlendirmiş ve muharebe kabiliyetini artırmıştır. Son kertede ele alınabilecek güvenlik mimarisinin sürdürülebilirliğine yönelik dinamik ise daha önce ifade edilen lojistik ve örgütlenme kapasitelerinin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Ancak Hafter'e sağlanan destekte, farklı aktörlerin kutuplaşma olasılığı nedeniyle, hassasiyetlerin olduğu görülürken UMH'nin optimum düzeyde seyreden istikrarlı gelişimi dikkat çekmektedir.

İfade edilen üç farklı dinamik ele alındığında, UMH'nin Hafter'in saldırılarının önlenmesinde dönüm noktasına ulaştığı iddia edilebilir. UMH Libya'nın kuzey batısının bütünlüğünü sağlamayı başarmış, Hafter unsurlarını Libya merkezi bölgesi ve doğusu istikametine itmiştir. Libya güneyinin ise geleneksel olarak Trablus'taki otoriteyi esas alan siyasi tercihlerde bulunduğu dikkate alındığında, halen her iki tarafın güç mücadelesini değerlendirdiği görülmektedir. Önümüzdeki dönemde Libya genelindeki gelişmelerin; öncelikle Cufra Hava Üssü'nde, müteakiben Sirte ve Bingazi arasında kalan Petrol Hilali bölgesinin kontrolüyle şekillenebileceği görülmektedir. Bu bölgeleri kontrol eden aktörün, Libya genelinde askeri inisiyatifi ele geçirebileceği ve şekillendirebileceği anlaşılmaktadır. Rusya'nın Tobruk ve Cufra'ya savaş uçağı konuşlandırmasının bu kapsamda değerlendirilmesi uygun olacaktır.

Söz konusu edilen dinamikler ve askeri tablo yanında siyasi gelişmelerin de dikkatle incelenmesi gerekmektedir. Siyasi gelişmelerin iki farklı boyutu olup birinci husus iç siyasi uzlaşma ve rekabet kapsamında ele alınabilir. UMH ve Hafter'in halen iç siyasi den-

geler dahilinde uzlaşmasının mümkün olmadığı görülmekte, nitekim Hafter'in Libya Siyasi Anlaşması'nı reddettiği bilinmektedir. Bu nedenle taraflardan birinin askeri mahiyette mağlubiyetinin "tek Libya" istikametinde siyasi bir süreci başlatması beklenmelidir. Herhangi bir askeri başarının söz konusu olmadığı durumda Hafter'in darbe yapma ve iktidarı ele geçirme amacının değişmesi, bu durumda paralel devlet yapılıması istikametinde Bingazi merkezli "bölücü" bir stratejiyi tercih etmesi ön plana çıkabilir.

Siyasi gelişmeler bağlamında, iç siyasi dengelerin yanında dış siyasi döngü uluslararası toplumu belirgin bir şekilde Libya krizine dahil edebilecektir. Berlin Konferansı kararlarının halen uluslararası angajman için geçerli parametre olduğu ve Hafter'in Trablus'u ele geçirme amacını gerçekleştirmediği dikkate alınır sa uluslararası toplumda siyasi açılım istikametinde bir hareketlenme başlamıştır. Ancak asli amaçları Doğu Akdeniz enerjisi olan Hafter yanlısı müdahil devletlerin çıkarları karşılanmadığı sürece Libya konusunda uzlaşmaya varılmasına müsaade edilmeyeceği açıktır. Bu noktada belirleyici gücün şu ana kadar krizi izlemekle yetinen Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) Libya krizine müdahil olması olduğu ileri sürülebilir.

ABD, Libya krizinden maksimum faydayı elde etmek amacıyla her iki tarafa açık kapı bırakmış, UMH'nin askeri başarıları ve Rusya'nın Libya'ya savaş uçağı intikal ettirmesi sonrası UMH lehine tavır takınmıştır. Ancak tavrını Hafter lehine değiştirmesi her zaman mümkün görünmektedir. İtalya da ABD'ye benzer bir strateji izlemiştir. Bu iki devletin Türkiye ile iş birliği yapması, sorunun meşruiyet temelinde çözülmesine katkı sağlayabilecektir. Ancak bu durumda, en tehlikeli senaryo Rusya, Fransa ve Mısır'ın Libya doğusunda bir hükümet kurulmasını ve onun devletleşme iddiasını desteklemesi şeklinde ortaya çıkmaktadır. Böyle bir durumda UMH'nin daha kararlı bir şekilde Libya doğusunda Mısır hududuna ulaşacak bir stratejiyi benimsemesi ve Hafter'i tamamen etkisiz hale getirmesi seçeneği kendini hissettirebilecektir. Nihayetinde Libya'daki siyasi dönüşüm askeri başarılarla endeksli hale gelmiştir.

SONUÇ

Hafter'ın revizyonizmi zenginlik ve refah potansiyeli olan bir ülkeyi muhtaç hale getirmiştir. Libya'daki çatışmalara taraf olan ve Hafter'e destek veren ülkeler, Libya'da kutuplaşmaya neden olmuş ve karmaşaya yol açmıştır. Mevcut bilanço, Libya'da ancak askeri seçeneğin çatışmaları sonlandırabileceğini göstermektedir. Esasen uluslararası toplumun, Libya'da devlet inşası çabalarını desteklemesi ve Ortadoğu'ya bir model yaratması gerekmektedir. Ancak Doğu Akdeniz'de çıkarlarına odaklanan devletlerin, Hafter'e sağlamış olduğu destek söz konusu niyete ve girişimlere ket vurmaktadır. BAE, Suudi Arabistan, Fransa, Mısır, Ürdün ve Rusya'nın dış müdahalesi Libya'daki istikrarsızlığı beslemiş, bir "savaş ağası" cesaretlendirilerek meşru hü-

kümet zayıflatılmıştır. Söz konusu ülkelerin Libya'daki durumu pek önemsemedikleri ancak bölgesel çıkarlara odaklandıkları görülmektedir.

Libya'da çözümün askeri başarıya endekslenmesi nedeniyle UMH'nin elde ettiği başarılar Libya nüfusunun ekseriyetinin yaşadığı Libya kuzeydoğusunda umuda yol açmıştır. Bu umut UMH'nin, küçümsemeyecek dış desteğe sahip Hafter'i etkisiz hale getirmesiyle ilgilidir. Ancak Vatiye Havaalanı'nın ele geçirilmesi sonrası Rusya'nın Cufra'ya savaş uçağı göndermesi refaha ulaşmak isteyen Libyalıları tekrar umutsuzluğa sevk etmiştir. Bu nedenle UMH için, umutları tekrar yeşertmek adına Cufra ve Petrol Hilali'ni ele geçirmek karar noktası olarak ortaya çıkmakta, siyasi çözüm için askeri başarıların perçinlenmesi gerekmektedir.

